

našich právnících bude, aby využili všemožně této příležitosti a ozbrojení jsouce nutnou znalostí světových jazyků, věnovali všechny své schopnosti právu mezinárodnímu. Tím prospějí nejen vědě, ale i vlasti!

Popularisujme právo!

Rud. Franzl.

„Právo“ nepožívá ve veřejnosti dobrého zvuku. Nehledíc k těm, kdož mají proč se práva obávat, většina představuje si pod tímto výrazem buď sofistickou hříčku pojmů, vymyšlenou ve prospěch advokátů, buď spoustu suchých, nezáživých paragrafů. „Paragraf“ — toť ztělesnění této idiosynkratické básně, právník v očích laika je kožený, fádni člověk, který si potrpí, aby všecko pěkně rozškatulkoval, vyabstrahoval, aby všechno na puntík klapalo a který milerád obětuje obsah své formalistické libůstce, jen když jeho pracně zbudovaný system klassifikací nedozná újmy. U nás bylo toto nazírání na právo podporováno do nedávna ještě politickými poměry; právo jako prostředek společenského pořádku vycházelo z rukou státu, který nám přiznával nepatrnou účast na vládě, který nás z ní dokonce vylučoval; právo bylo jedním z těch pout, která nás už jménem spojovala s nenáviděným celkem „zemí na říšské radě zastoupených“, do nichž jsme byli násilím vklíněni. Z těch důvodů zůstávala znalost práva omezována na pouhé odborníky a z těch důvodů jsme ani mnoho nestáli o zavedení právního vyučování do škol středních, odborných a do širších vrstev vůbec. Že ze samotných řad právníckých nedál se vážný pokus prolomit mrazivý odpor, kterým se veřejnost ohradila, není třeba vysvětlovati ani tak „stavovskou politikou“ jako touto neúčastí širších vrstev ke každému podobnému náběhu.

Za těchto okolností jsme přešli přes 28. říjen 1918. Z národa ovládaného, odvyklého sebesprávě, stali jsme se opět národem samostatným. Z národa monarchického národem republikánským. A podle jednomyslného názoru za podmínek málo vhodných pro položení zdravých základů samostatnosti. Vedle hospodářských otrěsů válečných je to mravní ochablost kterou nám stát rakouský zůstavil. Stát ji sám šířil, nedbaje vlastních předpisů. Stačí jen uvést, jak dbalo Rakousko maximálních cen. Vydalo je, ale samo platilo za potřeby pro armády ceny mnohem vyšší. Při tom klamalo samo sebe tím, že v knihách účtovalo ceny předepsané. Schodek odnesli vojáci, jejichž požitky byly o příslušnou kvotu menší. To je jistě úpadek autority státu, který jako nejvyšší instituce právní nedovede uplatnit svou vůli. Nám tento úpadek Rakouska prospěl, ale je jistě nesporno, že něčeho podobného nemůžeme potřebovati v domácnosti vlastní. Potřebujeme hluboké vědomí právní v celém národě, ve všech vrstvách,

neboť na něm spočívá budova státní nejpevněji. Říká se o nás, že jako Slované postrádáme státoporných schopností, ale to snad může platit jen v nejnižším stupni kulturním, který podle úsudku celého světa máme dávno za sebou. Dnešní úpadek právního citu může býti jen dočasný, poněvadž bychom jinak musili zlomit nad republikou hůl. Je potřeba jen toto právní vědomí lidu burcovat a prohlubovat.

Za prostředek z neúčinnějších, kterými se můžeme dodělati cíle, pokládám popularisaci práva. Právo od převratu stalo se integrující částí naší svébytnosti, je projevem našeho svérázu, naší národní povahy. Má snad kazy, je nejednotné, leckde zaostalé, leckde překotné, ukvapené, nemáme ani svého autentického textu — ale je naše. Čeho se mu nedostává, je jen otázkou času, technickou. A národu uvědomělému, který jako jednotlivec je jen tím vyspělejší, čím lépe zná sám sebe, je třeba, aby své právo také znal. Nejen prostřednictvím svých odborníků, nýbrž i ve svém celku.

Je to dále rostoucí demokratisace nebo chcete-li socialisace vzdělání, která nepřipouští, aby bylo právo výhradnou doménou určitých vrstev. Popularisace neznehodnotí právého odbornictví, ale přispěje k věcnějšímu posuzování společenských problémů. Jsem přesvědčen, že bylo by u nás méně reformismu, méně opravářské horečky a tudíž poměry mnohem klidnější, kdyby bylo mezi lidem více reálných a jasnějších představ právnických. Konečně nařiká-li se dnes často na nebezpečné zpolitování celého našeho života, nevede cesta k nápravě také přes právo, přes jeho širší znalost, přes jeho popularisaci? Neomlouvající neznalost právních předpisů je příliš známa, než aby bylo nutno z ní dovozovati, že i z důvodů ryze praktických je popularisace právní žádoucí.

Zbývá otázka, kdo a jak tuto popularisaci má prováděti. Do škol se zavádí občanská nauka, lidovýchovné kursy, přikázané zákonem, rozšiřují ji i na pole mimoškolské. Ale to je jen kus práce a jistě máme v právu partie ještě životnější. Neurčitost občanské nauky nám skytá příležitost na ně poukazovat. Ale nejen to; i příležitost rozptýlovat falešné představy o právnických abstrakcích. Právo je sotva méně životné než studium astronomie nebo chaldejštiny, je jenom třeba držeti se jeho souvislosti s potřebami života, dbáti receptu zákonných norem názornosti a divergenci případů. Mladým právníkům, vyrůstajícím z nové koncepce sociálního řádu, a zejména právníkům v prvních letech praxe, kyne tu úkol vděčný. Je to zvláště venkov, jemuž se nedostává odborných sil lidovýchovných a kde právník, vážně chápající své poslání, dobře uplatní své vědomosti i neprávnícké. Nové volební řády, manželská reforma, chystané přeorganizování veřejné správy atd., to jsou témata, kde přístupný odborný výklad vyžaduje od právníka jenom trochu dobré vůle. Omezujme působnost politických stran a hledejme vyšší stanovisko! Rozptýlené vědomosti, které dnes mezi lidmi jsou, dobře nám pomohou a v osvětlení celého systému zaujmou pravé místo!